

Małgorzata Szostakowska

Początki i rozwój prasy w Kłajpedzie (od XIX do połowy XX wieku)

Echa Przeszłości 10, 151-160

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata Szostakowska
Olsztyn

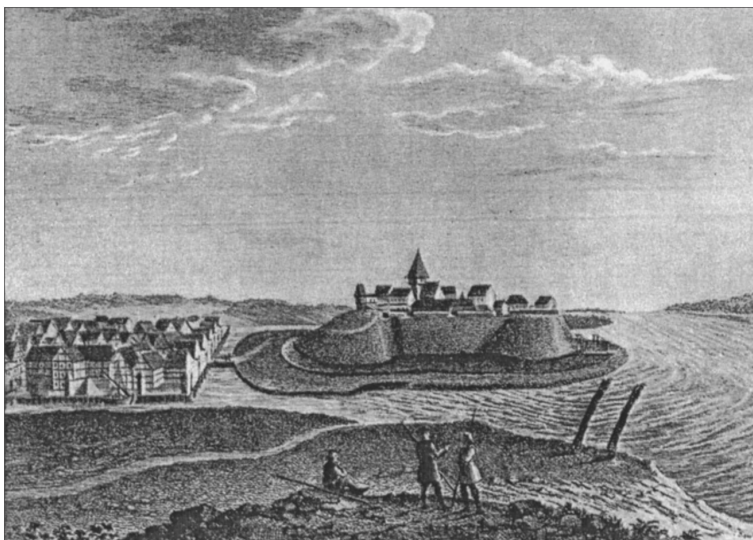
POCZĄTKI I ROZWÓJ PRASY W KŁAJPEDZIE (OD XIX DO POŁOWY XX WIEKU)

Kłajpeda rozwijała się na styku kultury pruskiej i litewskiej, a jednocześnie pod znaczącymi wpływami miast hanzeatyckich basenu Morza Bałtyckiego. Najpoważniejsze zmiany w historii politycznej Kłajpedy zaszły jednak w wieku XX¹.

Początki dziejów Kłajpedy sięgają XIII w. i wiążą się z wybudowaniem przez Krzyżaków w 1252 r. zamku rycerskiego na wschodnim wybrzeżu Bałtyku przy ujściu małej rzeczki Dange. Już po dwóch latach zamek wraz z powstałymi wokół niego zabudowaniami uzyskał prawa miejskie. Lokowane w 1254 r. na prawie lubeckim miasto otrzymało pierwotnie nazwę Memel. Mimo korzystnego położenia (Kłajpeda graniczyła od północy i zachodu z Bałtykiem, Zalewem Kurońskim i jego mierzeją), znaczenie gospodarcze portu było początkowo niewielkie. Wzdłuż jego lądowego zaplecza na południu i wschodzie rozciągała się puszcza i dostęp do miasta był od strony lądu utrudniony. Kłajpeda odgrywała jednak już wówczas znaczącą rolę polityczną. Początkowo była ważnym i jedynym pomostem między dwoma państwami zakonnymi – państwem krzyżackim w Prusach Wschodnich i państwem Zakonu Kawalerów Mieczowych w Inflantach, które oddzielała litewska

¹ Podczas przygotowania artykułu wykorzystano następującą literaturę: A. Bickel, *Die Presse des Memellandes*, „Zeitungsverlag” 1928, n. 19; K. Forstreuter, *Memelland*, Leipzig 1939; idem, *Wirkungen des Preussenlandes*, Köln – Berlin 1981; G. Hagelweide, *Zur Geschichte der sozialdemokratischen Presse in Ostpreussen 1914 bis 1922*, Darmstadt 1983; *Handbuch der deutschen Tagespresse*, Leipzig 1944; M. Henkel, R. Taubert, *Die deutsche Presse 1848–1850*, München – London – New York – Oxford – Paris 1986; M. Kakies wird 90, „Memeler Dampfboot”, Oldenburg, nr 4, 20 IV 1984; „Memeler Dampfboot”, 3. Juli 1849-3. Juli 1924, Memel 1924 [wyd. jubileuszowe]; *Ostpreussens Presse in Krieg und Frieden 1907–1932*, Königsberg [b.r.w.]; *Sperlings Zeitschriften- und Zeitungsadressbuch, Handbuch der deutschen Presse*, Leipzig 1912.

Żmudź. Strategiczne położenie miasta powodowało, że w okresach napięć i konfliktów zbrojnych znajdowało się ono w centrum uwagi państw nadbałtyckich starających się o wpływy na morzu.

Kłajpeda w 1535 roku

Źródło: K. Forstreuter, *Memelland*, Lipsk 1939, s. 31.

Podczas powstań ludności pruskiej przeciw Zakonowi oraz toczących się w sąsiedztwie wojen Kłajpeda kilka razy była niszczona i palona. Twardo walczyła jednak o swój byt, praw miejskich odebrać sobie nie pozwoliła i aż do sekularyzacji państwa zakonnego była największą osadą miejską na tym najbardziej na północ wysuniętym krańcu Prus. Umacniała się też rola gospodarza Kłajpedy. Wprawdzie konkurowały z nią położone nad Niemnem miasta Tylża i Ragneta, które też miały już wówczas obronne zamki oraz rozciągające się w ich cieniu i pod ich kuratelą osiedla miejskie, do większego znaczenia gospodarczego i politycznego doszły jednak dopiero w XVI w. Zasiadlanie ziem podbitych przez Zakon z największym trudem przebiegało bowiem na terenach północno-wschodnich. Do końca XV w. nie było tam jeszcze większych wiejskich skupisk i nadal wiele połąci porastała puszcza. Dopiero od początku XVI w. na ziemi wokół dolnego Niemna coraz częściej docierali ze wschodu Litwini i tworzyli tam pierwsze osady.

Po sekularyzacji Zakonu Krzyżackiego w 1525 r. zmieniła się nie tylko sytuacja polityczna Prus, ale zaczęła dokonywać się też zmiana świadomości mieszkańców państwa. Wprowadzenie reform Lutera pociągało za sobą inne obyczaje, także w życiu codziennym ludności oraz wpływało na rozwój życia kulturalnego prowincji. Przetłumaczenie na język niemiecki Biblii i wprowadzanie zwyczaju jej czytania sprzyjało upowszechnianiu języka ojczystego.

Towarzyszący tym przemianom wynalazek druku i szybki rozwój drukarstwa spowodował łatwość dostępu do słowa pisanego. Druki, początkowo głównie w postaci kancjonałów i modlitewników, docierały do coraz szerszych kręgów społecznych i ułatwiały proces opanowania techniki czytania.

Kłajpeda, od założenia miasta znajdująca się w granicach państwa pruskiego, najpierw zakonnego potem książęcego, była w zasięgu wszystkich wyżej wymienionych przemian, którym towarzyszył wzrost roli politycznej miasta. Niewiele znaczący do tej pory port i nieduże, ale należące od XVI w. do Hanzy miasto zaczęły budzić zainteresowanie w Europie. W XVII w. niebagatelną rolę strategiczną Kłajpedy na wschodnim wybrzeżu Bałtyku docenił król szwedzki Gustaw Adolf. Podczas wojny z Polską miasto przez sześć lat (1629–1635) było pod panowaniem Szwedów. W tym właśnie okresie stało się nadmorską twierdzą obronną, a przestarzały rycerski zamek stopniowo przebudowywano na nowoczesną cytadelę.

Rosło także gospodarcze znaczenie miasta. Kłajpeda wprowadzie długo nie posiadała własnej floty handlowej, ale zaczęła bogacić się, czerpiąc zyski z ceł przewozowych statków obcych bander, które coraz częściej zawijały do kłajpedzkiego portu. Utworzenie królestwa pruskiego w 1701 r. i reformy Fryderyka Wilhelma I przyczyniły się do rozwoju gospodarczego i kulturalnego kraju. Unowocześniono też administrację państwa, a podział kraju na powiaty podniósł rangę nawet małych dotychczas miast. Kłajpeda stała się również siedzibą władz powiatowych. Jednak w drugiej połowie XVIII w. rozwój miasta znów został zahamowany. W latach 1757–1762, po wkroczeniu wojsk rosyjskich na teren Prus, Kłajpeda znalazła się czasowo pod panowaniem Rosji. Natomiast po 1772 r., gdy w wyniku pierwszego rozbioru Polski Rosja zajęła całość ziem nadbałtyckich na wschód od Kłajpedy, miasto zostało odcięte od jego naturalnego, gospodarczego zaplecza.

Wojny napoleońskie, a szczególnie wojna prowadzona w latach 1806–1807, osłabiły pozycję Prus. Pochód armii Napoleona na północny wschód zatrzymał się jednak na Niemnie i Kłajpedę ominął przemarsz wojsk francuskich. W tym najtrudniejszym dla Prus okresie Kłajpeda była zatem jedynym miastem pruskim nie zajęтым przez armię napoleońską. Zdecydowano się wówczas ewakuować dwór królewski i w latach 1807–1808 Kłajpeda stała się siedzibą dworu królowej Luizy oraz najwyższych pruskich urzędów państwowych.

Wydarzenia powyższe miały znaczący wpływ na wzrost roli kulturalnej Kłajpedy. W 1814 r., gdy miasto liczyło zaledwie 7 tys. mieszkańców, były tam już trzy szkoły elementarne. Jednak postępowy ton szkolnictwu miejscowemu nadawała miejska szkoła łacińska, której rangę podniesiono do wyższej szkoły obywatelskiej (*Höhrere Bürgerschule*). Zatrudnieni w niej wybitni nauczyciele przynosili miastu chlubę. Ich aktywności zawdzięcza Kłajpeda także stosunkowo wczesne pojawienie się miejscowej prasy.

Do początku XIX w. do Kłajpedy, podobnie jak do pozostałych miast Prus Wschodnich, nowinki polityczne, gospodarcze i kulturalne docierały za po-

średnictwem jedynej wówczas gazety codziennej wychodzącej w Królewcu pod nazwą „Königlich Preussische Staats- Kriegs- und Friedenszeitung”, redagowanej i drukowanej w wydawnictwie Hartunga. Pismo, znane i cenione również poza granicami Prus, było spadkobiercą najlepszych tradycji królewickich wydawnictw prasowych sięgających XVII w. Gazeta nie tylko przynosiła informacje z kraju i ze świata, ale także uczyła i wychowywała, zmuszała swoich czytelników do intelektualnego wysiłku. Zainteresowanie piśmem stale rosło.

Od 1812 r. zaczęto rozpowszechniać na terenie Kłajpedy również drugą gazetę – wychodzący w Gąbinie tygodnik „Intelligenzblatt für Litthauen”. Na początku XIX w., w związku z podziałem Prus na rejencje, Gąbin stał się siedzibą władz rejencji litewskiej (gąbinskiej), a wydawany przez prezydencję rejencji tygodnik dostarczał mieszkańcom miast i powiatów przede wszystkim informacje urzędowe. Prezydent rejencji Teodor von Schön zakładał jednak, że nie będzie to jedynie bezbarwny organ urzędowy i starał się realizować także cele edukacyjne, czyli wychowywać odbiorców pisma na świadomych obywateli. Redakcja nawiązywała kontakt z czytelnikami, chętnie otwierała dla nich swoje łamy, nakłaniała do współpracy, dostarczania materiałów publikowanych głównie w dziale kulturalnym i rozrywkowym.

Prawdopodobnie mieszkańcy Kłajpedy szybko się edukowali i niedługo zaczęli domagać się wydawania miejscowej gazety, która nobilitowała miasto. Założenie drukarni i wydawanie pisma szło bowiem w parze z rozpowszechnianiem księgarstwa i wzbogacało życie kulturalne. Od początku XIX w. coraz więcej małych miast w Prusach Wschodnich otwierało własne drukarnie. Kłajpeda była czwartym miastem po Królewcu (1544), Elblągu (1586) i Gąbinie (1805), w którym założono drukarnię (1816). Wydawania gazety podjął się przybyły z Królewca drukarz Fryderyk Wilhelm Horch. Ludność Kłajpedy oczekiwała, że gazeta zaspokoi ich potrzeby duchowe, a z czasem wspomże ich również gospodarczo, drukując ogłoszenia i reklamy.

Pierwszy numer tygodnika o nazwie „Memelsches Wochenblatt” ukazał się 1 stycznia 1817 r. Do współpracy w redagowaniu pisma przystąpili pracownicy miejscowej szkoły łacińskiej: jej dyrektor dr filozofii Johann Samuel Rosenheyn oraz nauczyciele Karl Besseldt i Eduard Hermes. Gazeta miała początkowo mały format (11 × 18 cm) i liczyła 8 stron. Ukazywała się we wtorki i soboty. Jej łamy wypełniała, podobnie jak w innych ówczesnych tygodnikach, głównie problematyka kulturalna. Wydawcy starali się przekazywać czytelnikom treści interesujące i pouczające. Sięgali do historii sztuki, drukowali rozprawy historyczne i literackie, a także wiersze miejscowych poetów. Zdarzały się również, i to coraz częściej, doniesienia o charakterze politycznym i gospodarczym. Z czasem rozpoczęto druk ogłoszeń w formie niewielkiego dodatku.

Podczas współpracy trzech redaktorów już po kilku latach narosły liczne rozbieżności. Rosenheyn i Besseldt byli pod urokiem ducha wolnej myśli

i starali się nadać pismu charakter gazety niezależnej. Chcieli na wzór niektórych niemieckich gazet zachodnich wpływać na kształt życia politycznego i intelektualnego ludności, krzewić idee postępu. Takich przekonań nie akceptował redaktor Horch i coraz częściej sam oceniał i selekcjonował artykuły swoich kolegów i ingerował w ich treść. W tych okolicznościach w 1824 r. Rosenheyn i Besseldt pożegnali się z Kłajpedą. Rosenheyn przeniósł się do Elku, gdzie podjął pracę w królewskim gimnazjum, a Besseldt przedwcześnie zmarł 2 sierpnia 1824 r. Horch pozostał sam.

Tygodnik „Memelsches Wochenblatt” już wcześniej zaczął stopniowo tracić impet. Wprawdzie od stycznia 1818 r. powiększono rozmiary gazety (do 18 × 20 cm) oraz jej objętość, ale rósł głównie dział ogłoszeń. Zdarzało się, że podczas jarmarków część zasadnicza gazety liczyła zaledwie dwie strony, a dział ogłoszeń kilkanaście. Z roku na rok zawartość merytoryczna pisma była coraz uboższa. Idea wolnej i niezależnej myśli, którą reprezentowało pismo za czasów Rosenheyna i Besseldta, ewoluowała coraz bardziej ku konserwatyzmowi. Z mniejszym lub większym powodzeniem gazetę wydawano jednak przez 37 lat, do 4 października 1854 r. Wówczas to, gdy w ciągu dwóch dni wielki pożar strawił większą część Kłajpedy, spłonęła także drukarnia i wydawnictwo „Memelsches Wochenblatt”. Tak zakończyła swój żywot pierwsza historyczna gazeta Kłajpedy. Chociaż jej znaczenie w ostatnich latach zmalało i coraz bardziej traciła wpływy w środowisku, jej miejsce w historii prasy Kłajpedy jest nie do podważenia.

Zniknięcie „Memelsches Wochenblatt” nie było równoznaczne z pozbawieniem mieszkańców Kłajpedy dostępu do prasy. Już bowiem trzynaście lat przed tragedią miasta i upadkiem miejscowego tygodnika 1 kwietnia 1841 r. pojawiała się konkurencyjna gazeta – wydawane w Tylży liberalne czasopismo najpierw pod nazwą „Echo am Memelstrom”, ze zamienionym później tytułem „Echo am Memelufer”. Wydawane dwa razy w tygodniu docierało pocztą do Kłajpedy i chociaż było tam chętnie czytane, zapotrzebowania mieszkańców na nowości polityczne i kulturalne nie zaspokajało.

Od początku lat czterdziestych XIX w. rosło bowiem w społeczeństwie całych Prus dążenie do niezależnej myśli politycznej i zwyciężał duch wolności. Tymczasem ani omawiana wyżej zachowawcza gazeta „Memelsches Wochenblatt”, redagowana przez Horcha, ani importowane „Echo am Memelufer” nie spełniały oczekiwań czytelników. Postępowy patrycjat Kłajpedy domagał się własnej, liberalnej gazety. Z uwagi na opór redaktora Horcha, właściciela jedynej drukarni w Kłajpedzie, wydawanie konkurencyjnej gazety na miejscu okazało się jednak niemożliwe. W tej sytuacji posiadacz małej księgarni w Kłajpedzie A. Ortmann sam podjął się wydawania pisma. Nazwał je „Neues Memeler Wochenblatt”, a jego pierwszy numer ukazał się 1 października 1848 r. Drukowano je w Tylży, pocztą dostarczano do Kłajpedy i tam rozprowadzano.

Poleganie na pośrednictwie poczty było w ówczesnych czasach dość zawodne. Zdawali sobie z tego sprawę wydawcy gazety i dlatego z radością powi-

tali w Kłajpedzie niemal jednocześnie dwóch drukarzy, którzy w czerwcu 1849 r. przybyli z Lidzbarka Warmińskiego. Byli to August Stobbe i C. E. Teubert. Założyli własną drukarnię w Kłajpedzie i postanowili razem wydawać nową gazetę, reprezentującą ducha wolnej myśli oraz idee demokratyczne. Na wzór gdańskiego pisma „Danziger Dampfboot” nazwali ją „Memeler Dampfboot”. Pierwszy numer pisma ukazał się 3 lipca 1849 r. Wychodziło początkowo dwa razy w tygodniu we wtorki i piątki w nieco większym formacie niż gazeta Fryderyka W. Horcha.

Założenia programowe „Memeler Dampfboot” wpisywały się w postępowy nurt ideowy Wiosny Ludów. Już w pierwszym numerze redaktorzy przedstawili hasła przewodnie, którym podporządkowana miała być treść ich pisma. Były to m.in. popieranie idei wolności narodu, uniezależnienie się od obcych wpływów, dążenie do poprawy jawności w życiu publicznym, do upowszechnienia oświaty, zwalczania nieuctwa i poczucia nieomyślności.

Na zawartość wydawanych początkowo czterech stron gazety obok działu informacji politycznych i gospodarczych z kraju i ze świata składały się: bardzo starannie przygotowany dział wydarzeń lokalnych, a także notatki dotyczące życia kulturalnego, artykuły z zakresu historii sztuki i krytyki teatralnej. Prawdziwym ewenementem w dziejach prasy i dowodem otwartości redakcji było prowadzenie na łamach „Memeler Dampfboot” otwartej dyskusji z czytelnikami. W rubryce „Allgemeiner Sprechsaal” każdy mieszkaniec Kłajpedy miał prawo, za odpowiednią opłatą, do druku wolnej wypowiedzi, z zastrzeżeniem oczywiście, że zachowa przyzwoitość w sposobie wyrażania się.

W marcu 1850 r. redaktor Teubert powrócił do Lidzbarka Warmińskiego, ponieważ odziedziczył tam rodzinną drukarnię. Odtąd August Stobbe sam przejął redakcję, druk i wydawnictwo „Memeler Dampfboot”. Przedsiębiorstwo rozwijało się prężnie. Już od kwietnia 1850 r. gazeta wychodziła w zwiększonym formacie i trzy razy w tygodniu – w poniedziałki, środy i piątki. W tym samym wydawnictwie drukowano od 7 kwietnia 1852 r. urzędowy tygodnik miejscowego starosty – „Memeler Kreisblatt”, który już wówczas ukazywał się w języku niemieckim i litewskim.

Gdy na skutek wspomnianego już pożaru w 1854 r. upadła gazeta redagowana przez Horcha, na rynku prasowym Kłajpedy ukazywało się, oprócz urzędowego „Kreisblattu”, tylko jedno pismo o charakterze informacyjnym – „Memeler Dampfboot”. Stan taki utrzymał się jednak zaledwie kilka lat, wkrótce pojawiły się konkurencyjne gazety. W nowym wydawnictwie „E. Waikinnis u. Co.” rozpoczęto druk gazety pod nazwą „Memeler Anzeiger”. Miała taki sam format jak „Dampfboot” i wychodziła we wtorki, czwartki i soboty. Prawie jednocześnie najstarszy syn zmarłego w 1855 r. Fryderyka Wilhelma Horcha – Hermann Horch, pragnąc wskrzesić wydawnictwo ojca, zajął się redagowaniem nowego pisma pod nazwą „Bürgerzeitung”. I tak przez kolejnych kilka lat w Kłajpedzie ukazywały się trzy gazety („Memeler Dampfboot”, „Memeler Anzeiger” i „Bürgerzeitung”). Żadna nie miała jednak

więcej niż kilkaset prenumeratorów. Trudno było więc utrzymać redaktorów i zecerów w tak mało dochodowych przedsiębiorstwach. Było to od połowy XIX w. na niemieckim rynku prasowym zjawisko dość powszechne, pojawiały się często nowe gazety, które na ogół okazywały się jedynie efemerydami. W 1860 r. drukarnia Waikinnisa została wystawiona na sprzedaż, ale jego „Anzeiger”, jeszcze jako „Intelligenzblatt”, przedłużał swoje istnienie. „Bürgerzeitung” od 1865 r. stopniowo podupadała.

Rynek prasowy Kłajpedy zaczął wchodzić w nową fazę, gdy w 1866 r. do miasta przybył Fryderyk Wilhelm Siebert, od 1861 r. właściciel drukarni w Heydekrug. W Kłajpedzie wykupił dwie miejscowe upadające drukarnie – F. W. Horcha i E. Waikinnisa, tworząc nowe wydawnictwo. Wyszedł również naprzeciw zapotrzebowaniu partii narodowych liberałów i rozpoczął druk odpowiadającej ich programowi gazety pod nazwą „Memeler Zeitung”, która wchłonęła dwa bankrutujące pisma („Bürgerzeitung” i „Intelligenzblatt”). W odpowiedzi na to August Stobbe, redaktor ukazującego się od 17 lat „Memeler Dampfboot”, zmodernizował swoją gazetę, wydłużył jej wysokość o 5 cm i uatrakcyjnił treść. Pozycja „Memeler Dampfboot” nie była jednak zagrożona, gdyż od początku istnienia pismo zaspokajało gusta swoich czytelników, popierających demokratyczne idee wolności i postępu, chociaż jego wydawcę narażało to coraz częściej na ingerencję cenzury.

Z upływem lat August Stobbe, z powodu postępującej choroby oraz braku spadkobiercy (był samotny), nie widział możliwości dalszego inwestowania w rozwój przedsiębiorstwa. Na początku lat siedemdziesiątych podjął decyzję o sprzedaży drukarni i gazety. Kupił je Fryderyk Wilhelm Siebert. Nowy właściciel wraz ze swoją wykształconą i pracowitą żoną Heleną przystąpił natychmiast do rozbudowy „Memeler Dampfboot”. Postanowił zawiesić wydawanie własnej „Memeler Zeitung”, za to już od 1 kwietnia 1872 r. „Memeler Dampfboot” zaczął wychodzić codziennie. Unowocześnienie gazety oraz zwiększenie częstotliwości jej ukazywania się przekraczało możliwości rodziny Siebertów i wymagało zatrudnienia dodatkowego pracownika w redakcji. Zgodził się nim zostać miejscowy rabin dr Rülff. Odtąd dawał się zauważyć stały wzrost znaczenia gazety. Systematycznie powiększano jej objętość, unowocześniano format, starano się o szybki przekaz informacji. W 1899 r. kierownictwo przedsiębiorstwa przejął syn dotychczasowego właściciela – Willy Siebert, przed którym stanęło zadanie tworzenia gazety na miarę XX w.

Wprowadzenie nowych technik produkcyjnych powiększało stale koszty wydawania gazet. Było to zjawisko powszechne na przełomie wieków. Wzrost cen papieru, zastąpienie pracy ręcznej nowoczesnymi maszynami drukarskimi i potrzebna do ich uruchamiania najpierw energia gazowa, a wreszcie elektryczna podrażały produkcję. Także konieczność szybkiego przekazywania wiadomości wymagała stałej rozbudowy nowoczesnej służby informacyjnej i korespondencyjnej. Wysokie koszty produkcji przekraczały często możliwości finansowe wydawców i narażały ich na widmo bankructwa. Z drugiej

strony wciąż rosła liczba nowych gazet i toczyła się ostra walka konkurencyjna. W celu pogodzenia i obrony interesów rozmaitych grup właścicieli wydawnictw i redaktorów pism w 1894 r. powstał Związek Niemieckich Wydawców Prasowych (*Verein Deutscher Zeitungsverleger*), a na szczeblach prowincji powoływano lokalne organizacje związkowe. Związek Wschodniopruskich Wydawców Prasowych (*Verein Ostpreussischer Zeitungsverleger*) powstał w 1907 r. Zebranie założycielskie odbyło się 17 sierpnia 1907 r. w Królewcu, a wśród 21 jego uczestników (członków-założycieli) był również F.W. Siebert, właściciel „Memeler Dampfboot”. Sam Siebert wszedł również w skład pierwszego zarządu Związku.

Na początku XX w. redaktorem prowadzącym „Memeler Dampfboot” został Franz Dau. Wybuch wojny w 1914 r. postawił przed gazetami nowe zadania. Prasa została wprawdzie objęta urzędową cenzurą, ale służba informacyjna działała sprawnie. Korespondenci „Memeler Dampfboot” nawet w momencie wkraczania wojsk rosyjskich na przedmieścia Kłajpedy jesienią 1914 r. byli w stałym kontakcie telefonicznym z biurem prasowym w Królewcu. Ambicją gazety było dostarczanie czytelnikom najnowszych informacji z linii frontu. Mimo wojennych trudności i przejściowej ewakuacji redakcji, „Memeler Dampfboot” wychodził w miarę regularnie, podobnie jak cała prasa. Osiągał podczas wojny najwyższe nakłady i cieszył się stale rosnącą liczbą prenumeratorów. Z kilku tysięcy wydawanych egzemplarzy część dostarczano do Lipawy na Łotwie, gdyż zamawiał je stacjonujący tam niemiecki garnizon wojskowy. Za jego pośrednictwem rozprowadzano gazetę również wśród miejscowej ludności.

Najtrudniejszy egzamin przyszło jednak zdawać gazecie w okresie zawirowań rewolucyjnych w 1918 r. oraz podczas powojennego kryzysu. Tworzące się pod koniec wojny rady robotnicze i żołnierskie podporządkowały sobie niektóre gazety. „Memeler Dampfboot” został także zmuszony do drukowania obwieszczeń rewolucyjnych oraz odezwow rad do ludności. Niezależnie od tego w latach 1919-1926 pod kuratelą partii socjalistycznej wydawano w Kłajpedzie nieregularnie pismo pod nazwą „Memeler Volksstimme”, które później zmieniono na „Memelländische Volkszeitung”. Był to organ rad robotniczych rozpowszechniany na terenie powiatów Kłajpeda i Heydekrug.

Stopniowo następowało uspokojenie sytuacji rewolucyjnej i demobilizacja prowincji. Kłajpeda jednak najważniejsze decyzje polityczne miała jeszcze przed sobą. W 1920 r. w wyniku postanowień traktatu wersalskiego oddzielono Kłajpedę od Prus Wschodnich i wraz z częścią okolicznych powiatów utworzono samodzielny okręg, którym z ramienia Ligi Narodów zarządzała Francja. Wydawcy „Memeler Dampfboot” musieli wykazać się dużą elastycznością i umiejętnością trzeźwego spojrzenia na rzeczywistość, aby utrzymać gazetę na rynku, tym bardziej że przemianom politycznym towarzyszyła powojenna zapaść gospodarcza i gwałtownie rosła inflacja. Przed wydawcami gazet piętrzyły się trudności, rosły koszty produkcji gazet, groziło im bankructwo.

Pierwsza strona tygodnika „Memeler Dampfboot” z 3 lipca 1924 roku
Źródło: Archiwum Autorki

Przez te trudne lata z godnością i powściągliwością przeprowadził „Memeler Dampfboot” jej redaktor naczelny Carl August Seyfried. Był to również moment, gdy dotychczas prywatne wydawnictwo Fryderyka Wilhelma Sieberta przekształcono w spółkę akcyjną pod nazwą: „F.W. Siebert Memeler Dampfboot A.G.”. Cała odpowiedzialność za losy gazety spoczywała więc w rękach jej redaktora. Nie oglądając się wstecz, nie zrażając chwilowymi

trudnościami, Seyfried starał się wyprowadzić gazetę na prostą. Był dziennikarzem, który, jak mawiano, „na pochlebstwa nie czeka i krytyki się nie boi”. Gazeta utrzymała swoją pozycję również po 1923 r., gdy wojska litewskie zajęły miasto, gdy utworzono autonomiczny okręg Kłajpedy i włączono go w granice Litwy. Redakcja nadal realizowała swoje zamierzenia, podniosła objętość dziennika do ośmiu stron i wydawała kilka stałych dodatków. Systematycznie zaczęło się ukazywać wydanie niedzielne o objętości do 16 stron. Przystąpiono również do rozbudowy budynku wydawnictwa przy Libauer Strasse.

W 1924 r. redakcja obchodziła jubileusz 75-lecia istnienia „Memeler Dampfboot”. W wydanym z tej okazji 3 lipca okolicznościowym numerze przypomniano historię drukarni i wydawnictwa oraz zasługi jego założycieli. F.W. Siebert, dyrektor przedsiębiorstwa i stojący od początku na czele spółki „Memeler Dampfboot A.G.”, nadal współpracował ze Związkiem Wschodniopruskich Wydawców Prasowych i należał do jego władz (ostatni raz został wybrany do zarządu w 1932 r.).

Od jesieni 1927 r. funkcję redaktora naczelnego objął, pracujący już od kilku lat w wydawnictwie, Martin Kakies. Pod jego kierownictwem pismo utrzymywało nadal wysoką pozycję w środowisku, redakcja ożywiła kontakty z korespondentami zagranicznymi, dbała o dodatki dla młodzieży i dzieci. Współpracownikami Kakiesia w redakcji byli m.in. Henry Weiss i Heinrich A. Kurschat. Gazeta wychodziła w coraz większych nakładach. W 1939 r., gdy Kłajpeda liczyła około 36 tys. mieszkańców, nakład dochodził do 13 tys. egzemplarzy. Można założyć, że podczas wojny był jeszcze wyższy. Redaktor Kakies był odpowiedzialny za wydawanie gazety do momentu zbliżenia się armii sowieckiej do Kłajpedy, a po ewakuacji miasta ostatnie numery „Memeler Dampfboot” wydawano jeszcze w lutym 1945 r. w Wystruci i Świętomiejscu.

SUMMARY

Similarly to other towns in Eastern Prussia until the beginning of the 19th century, political, economic and cultural news reached the region of Klaipeda through Prussia's only daily newspaper published in Królewiec under the name of *Königlich Preussische Staats- Kriegs- und Friedenszeitung*. 1812 witnessed the emergence of the second press title, the *Intelligenzblatt für Litthauen* weekly published in Gąbino. In October 1848, *Neues Memeler Wochenblatt* was introduced to the region, and the first issue of *Memeler Dampfboot* was released on 3 July 1849. The newspaper had a long tradition, and its last issue came out in February 1945.